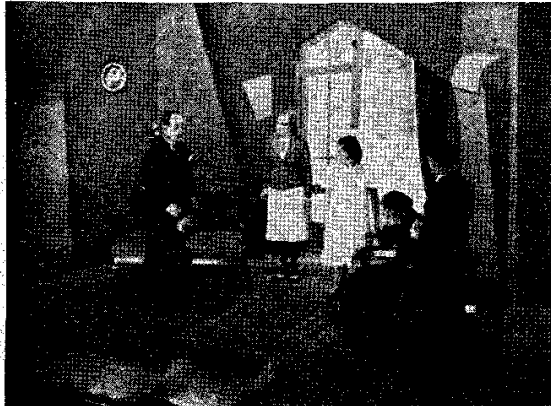

Α. ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ: "ΕΥΑ-ΛΙΝΑ, ΔΥΟ ΣΕ ΜΙΑ,"

ΤΟΥ Κ. ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ

Μόλις στο τελευταίο κριτικό βιο σημείωμα (Ν. Γ. αριθ. 104, 26-11-38) είχα μιλήσει γενικότερα για το θέατρο και την καλλιτεχνική εκδήλωση της κ. Κατ. Ανδρεάδη. Να αναφέρω λοιπόν πάλι εδώ όλες τις επιμνησθητέες, τις τόσο βασικές που θα μπορούσε κανείς πάντα να διατυπώσει για την εργασία

πρώτης πράξης καθώς και σε ακνές της δεύτερης. Προς το τέλος της πρώτης πράξης ξεφευγε νομίζω κι' αφήνε να φανεί τύπος κάπως τυχοδιωκτικός κι' ολιγώτερο σοβαρός, που νομίζω δεν ταίριαζε με τη δημιουργημένη στη σκηνή κατάσταση και δεν ήταν η πρόθεση του συγγραφέα.

Μια σκηνή από την Α' πράξη του έργου του Πιραντέλλο «Ευα-Λίνα, δύο σε μία», όπως παίζεται από τον Θίασο της κ. Κατερίνας Ανδρεάδη

της - θέλω να πω του θεάτρου κι' όχι μόνο την προσωπική -θά ήταν επανάληψη κούραστη. Πολύ περισσότερο που αυτή τη φορά ήταν λιγότερο εκδηλές.

Το έργο του Πιραντέλλο, κλασσικό στην απλότητα και τη φυσιολογική του ανάπτυξη, επιβάλλει, χάρη στην εσωτερικότητα του και αυτή την ίδια την τεχνοτροπία του συγγραφέα, συγκέντρωση και σοβαρότητα και δίνει άφορες ή, καλύτερα, εδαφος για φωνές, θόρυβο και έντυπωσιακές ερμηνείες. Χωρίς να θέλω να πω πως είναι φτωχό στην εξωτερική σκηνική του δράση—γιατί είναι πλούσιο ακριβώς τόσο όσο χρειάζεται, καθόλου λιγώτερο ή περισσότερο - βρίσκω πως, βασίζοντας την ανάπτυξη που σ' ένα είδος εσωτερικού—δξ το ποδιε έτσι—μονόλογου θεατρικού του κυρίου προσώπου του, δεν έχει μια φανταχτερή κινημένη εξωτερική σκηνική δράση που απ' αυτήν αποπαιγμένη ή αβασάνιστη ερμηνεία να δώσει καλλιτεχνικό αποτέλεσμα, δηθεν καλλιτεχνικό, πομπώδες και άδειο. Η ανάπτυξη του έργου του Πιραντέλλο - και μιλω για το «Ευα-Λίνα» κι' όχι γενικά για το έργο του ποιητή που τυχαίω άπροσεχίματος προσώρουα να τό αντιμετώπισα έτσι υπεύθυνα - βασίζεται σε μία λεπτολογη διαδοχή αποχρώσεων λεπτών συναισθηματικών καταστάσεων που αν ήθελε κανείς να μην τις προσέξει δε θα μινε τίποτα στη σκηνή σάν παράσταση. Αυτό τό διαιστώνθη—κε πρώτη ή κ. Ανδρεάδη και τό έρωσε σε πολλά σημεία άλλην άσγκινημένη και με άραία απλότητα. Τό ένωιασε και ό κ. Αποστολίδης στην αρχή της να ήθοποιός, ξεχωριστός μάλι-

Ο κ. Μορίδης δεν διαγράφει ούτε υποτυπωδώς την ερμηνεία του σε μία γραμμή με αρχή και τέλος, με κάποιες προετοιμασμένες κορυφώσεις και με μεταπτώσεις διαδεγόμενες. Τα ξεσπάσματά του είναι πάντοτε δίχως μέτρο και πάντοτε αναπάντεχα. Στο άσυγκράτητο πάθος του - που κι' αυτό είναι ζήτημα αν τό ζει αληθινά - μπερδεύει ή κακοπροφάει ως και τό λόγια του, άφήνει σχεδόν πάντα να χάνονται οι τελευταίες, μετά την τονιζόμενη μάλιστα, συλλαβές και κατατάει δυσκολονήτος. Τί μιλάμε λοιπόν για τό λόγο σάν κύριο τεχνικό και αισθητικό μέσο έκφρασης του ήθοποιού; Κι' όμως ό χαρακτήρας του τύπου που υποδύεται δεν του διαφεύγει αυτή τη φορά. Είναι κρίμα που ό κ. Μορίδης δε θέλει να υποβάλλει σ' έλεγχο τόν έαυτό του και την τέχνη του.

Από τούς άλλους ήθοποιούς, αν εξαίρεσει κανείς την δ. Θάλεια Καλλιγά, που στην τρίτη πράξη ήτανε μία άπλη και καλοτονιαμένη εμφάνιση, θέπρεπε να σταθεί στον κ. Δαμασιώτη. Ο κ. Δαμασιώτης έκανε πάλι ένα θετικό και έντονα έκφραστικό τύπο, κατά τόν τρόπο του μάλιστα, συνεπή προς την άπαίτηση του συγγραφέα. Με άπλότητα και σιγουριά, έδωσε τό κράμα της έπαγγελματικής σοβαρότητας και της κοσμικής γελιοιότητας του δικηγόρου εκείνου. Ο κ. Δαμασιώτης είναι ήθοποιός. Από τις πέντ' έξη φορές που τόν έχω ιδεί στο θέατρο μου μίνουν στη θύμηση πέντ' έξη τύποι ζωντανοί, ατόι καθ' έαυτοί κι' όχι ό κ. Δαμασιώτης σ' έτουτον ή έκείνο τό ρόλο. Σημάδι πως ε-

στα. Φεύγοντας από τό θέατρο, δε μπορείς να σκεφτείς δε, άλλο από την παράσταση, χωρίς να σκεφτείς και τόν τύπο που διάπλασε ό κ. Δαμασιώτης, άδιάφορο αν ό ρόλος του ήταν μεγάλος ή μικρός.

Η παράσταση του έργου του Πιραντέλλο, δοσμένη με την άπλη και καλοδουλεμένη μετάφραση της δ. Μ. Οικονομίδη και με την επιμέλεια που, ευτυχώς, έχει γίνει πια κατάσταση στο θέατρό μας, μου δίνει την ευκαιρία να μιλήσω και για τό νέο σκηνογράφο κ. Ζωγράφο. Νομίζω πως έχει ταλέντο, αλλά νομίζω άκόμα—θα μπορούσα νάλεγα: είμαι βέβαιος - πως έχει πάρει άλλον από τό δρόμο που έπρεπε. Αν δε ό κ. Ζωγράφος εξακολουθήσει τό δρόμο αυτό - και θα τόν εξακολουθήσει γιατί οι εύκολες επιτυχίες είναι άκοπες και προσοδοφόρες σε... φήμη, αδιάφορο αν πρόσκαιρη, και κάποτε σε λεφτά—είναι σίγουρο πως τό ταλέντο του θα πάει χαμένο κι' υπάρχει κίνδυνος να γίνε κι' αυτός ένα—κοντά στα τόσα άλλα—από τό καθιερωμένα κακό τό Έλληνικό θέατρο.

Δε θέλω να φωνά αθαίρετο στην κρίση και τό συμπεράσματά μου και θα πάρω τό δικαίωμα ν' άπλωθώ λιγάκι δικαίωμα άλλωστε που τό βρίσκω νόμιμο, μιά και πρόκειται για ένα νέο τεχνίτη του Έλληνικού Θεάτρου.

Λέω πάρα-πάνω πως ό κ. Ζωγράφος έχει ταλέντο. Αυτό τό συμπεραίνω από σημάδια της εργασίας που κατά καιρούς έχει εμφανίσει. Έχει δείξει δυνατότητες σχεδίου. Έχει άίσθηση του χρώματος, αν κρίνει κανείς από τό κοστούμα κυρίως του «Πολύ κακό για τό τίποτε», που έσχεδιάσε για τη σκηνή πάλι της κ. Ανδρεάδη. Έχει ευαισθησία στους τόνους των χρωμάτων, αν κρίνει κανείς από τό χρώμα του σαλονιού της πρώτης πράξης στο έργο του Πιραντέλλο, από τη χρωματική διαβάθμιση των γκρι της δεύτερης πράξης στο ίδιο έργο (όσο κι' αν μπορεί να μην τά βασάνισε όσο να τά βρει άπόλυτα στο βαθμό τους) κλπ. Έχει τη δύναμη, έπηρεαζόμενος από τούτη ή την άλλη τεχνοτροπία που είναι της μόδας, να παίρνει λύσεις παράλογες, παράλογα οχήματα και να τά κάνει ώστόσο να ίσορροπούν, πράμα δύσκολο, άφου και σήματα και λύσεις είναι παράλογα και ή τεχνοτροπία τους ξένη προς ατόν.

Γιατί όμως τεχνοτροπίες ξένες, που ούτε τό νόημά τους καταλαβαίνει, ούτε, καλά-καλά, και τά καλύτερα τους πρότυπα ξέρει να ξεσηκώσει; Τό δικό του μάς δίνει με δε, τι μάς παρουσιάζει; Είναι άλθος μεγάλο και άσυχώρετο να πιστεύουμε ότι οι άφαιρέσεις και οι άρχιτεκτονικές ή άλλες πα-

μορφώσεις στην τέχνη και τη σκηνή είναι κάτι παράλογο, κάτι αθαίρετο που τό εμπνέει μόνο τό, έστω και καλό, γούστο μας. Και είναι ή εύκολη αυτή αντίληψη πολλών καλλιτεχνών που εκθέτει στην κοινή γνώμη την τεχνοτροπία των άφαιρέσεων, που για να επιβληθεί χρειάζεται μιά βαιθεία λογική, μιά δικαιωμένη αναγωγή από τά φυσικά πρότυπα της άρχικής έμπνευσης, που άπαραίτητα τέτοια πρέπει να υπάρχουν και συνθετικές ικανότητες πνευματικές, θάλεγα μαθηματικές. Τίποτα, όπως κι' άλλωτε μου δόθηκε ή ευκαιρία να τόνισω και νομίζω πως πάντοτε πρέπει να τό ξαναλέει κανείς, τίποτα παράλογο δεν υπάρχει στην τέχνη τίποτα στην τέχνη δεν είναι αθαίρετο. Άλλάς άς ρωτήσει τότε ό κ. Ζωγράφος τόν έαυτό του: Γιατί έκανε την πόρτα τη τζαμένια στην πρώτη πράξη τέτοια που την έκανε; Γιατί έκοψε τόν τοίχο μ' εκείνη τη λοξη προεσοχή άριστερά; Γιατί έκανε έτσι παραμορφωμένες τις κολώνες της εισόδου τού σπιτιού στη δεύτερη πράξη; Τη μαρκίζα από πάνω από την πόρτα; Την αλλη; Νομίζω πως καμιά ξεκαθαρισμένη άπάντηση δε θα πάρε. Κι' έτσι έμεινε έξηγοιμε τώρα γιατί καμιά φορά τά σκηνικά του, έκείνο της β' πράξης, θυμίζουν τις κουτές έντυπωσιακές διακοσμήςεις ξένων κομπάρζιστικών ρεβύ, που γίνονται μόνο και μόνο για έντύπωση και εμποτισμό. Άλλωστε έχω ύπ' όψη μου και τις τρομερές, άδειες, αντιαισθητικές του δια-

κοσμητικές συνθέσεις, από τόν «Άη» κλπ., που κατά δεκάδες έμφανίζει.

Δεν ξέρω από κοντά τόν κ. Ζωγράφο και δεν ξέρω με τί έφόδια βγαίνει στην καλλιτεχνική ζωή. Αν δεν έβρισκα, από τη μιά μεριά, πως έχει κάποιον ταλέντο κι' αν, από την άλλη, δε φοβόμουν, όπως είπα παραπάνω, να εξελιχθεί επικίνδυνα για τό Έλληνικό θέατρο, δε θα μιλούσα τόσο πολύ γι' ατόν. Νομίζω ότι πρέπει να προσέξει. Τό κακό θα είναι και γι' ατόν. Είναι βέβαιος πως είναι νέος. Άς έχει άνησυχίες, άς μην είναι σίγουρος άπ' αυτά που κάνει. Άς πάει να βρει άνθρωπους σοβαρούς κι' αληθινούς, που θα τού πουν την αλήθεια. Είμαι βέβαιος πως θα τού πουν τά ίδια πράγματα. Και θα τό πουν: έργασσου, φίλε μου, μελέτησε, σκέψου και περιώρισε τις έμφανήσεις σου για να έκτιθείσαι λιγότερο και νάχεις τόν καιρό να τις έργάζεσαι σοβαρώτερα.

Τελειώνοντας νομίζω ότι θα είχα όλο τό δικαίωμα ν' αποδώσω μομφή και προς τούς θεατρικούς διευθυντές, που, ένώ μ' εύκόλια θα μπορούσαν ανάμεσα σε πολλούς διαλεγχοτάς καλλιτέχνες να διαλέξουν τούς τεχνικούς συνεργάτες τους, δικαιώνοντας έτσι και τη σοβαρότητα της εργασίας τους, παίρνουν νέους σχεδόν άβγαλτους και σχεδόν άκαταπότιστους, για να γίνουν κοντά σ' άλλα και ήθικα άτυποργολ τό παραστρήματος τους.

ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ